

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. gruodžio 12 d.*

„Direktyva 2000/78/EB — Vienodas požiūris — Kolektyvinė sutartis, pagal kurią tam tikra lengvata darbo užmokesčio ir darbo sąlygų srityje suteikiama tik santuokas sudarantiems darbuotojams — Netaikymas civilinį solidarumo paktą sudarantiems partneriams — Diskriminacija dėl seksualinės orientacijos“

Byloje C-267/12

dėl *Cour de cassation* (Prancūzija) 2012 m. gegužės 23 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. gegužės 30 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Frédéric Hay

prieš

Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas T. von Danwitz, teisėjai E. Juhász, A. Rosas, D. Šváby (pranešėjas) ir C. Vajda,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— F. Hay, atstovaujamo advokato A. Lamamra,

— *Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime ir des Deux-Sèvres*, atstovaujamos advokato J.-J. Gatineau,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues, D. Colas ir J. Rossi,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Jacobs,

— Europos Komisijos, atstovaujamos J. Enegren ir D. Martin,

* Proceso kalba: prancūzų.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 2 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp F. Hay ir *Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres* (toliau – *Crédit agricole*), jo darbdavio, dėl pastarojo atsisakymo pirmajam sudarius civilinį solidarumo paktą (toliau – PACS) suteikti dėl to specialias atostogas ir išmoką, kurios numatytos darbuotojams, sudarantiems santuoką.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2000/78 22 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:
„Ši direktyva nepažeidžia nacionalinės teisės aktų dėl šeimyninės padėties ir su ja susijusių išmokų.“
- 4 Direktyvos 2000/35 1 straipsnyje numatyta:
„Šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“
- 5 Pagal šios direktyvos 2 straipsnį:
„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.
2. Šio straipsnio 1 dalyje:
a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;
b) netiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją ar įsitikinimus išpažįstantys, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent:
i) tas sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis ir būtinomis priemonėmis arba <...>

<...>

5. Ši direktyva nepažeidžia priemonių, numatytų nacionaliniuose teisės aktuose, kurie demokratinėse visuomenėse yra būtini visuomenės saugumui, viešajai tvarkai palaikyti ir kriminalinių nusikaltimų prevencijai, kitų asmenų sveikatos, teisių ir laisvių apsaugai.“

6 Direktyvos 3 straipsnio 1 dalis suformuota taip:

„Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

<...>

c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;

<...>“

Prancūzijos teisė

Civilinis kodeksas

7 Civilinio kodekso, iš dalies pakeisto 1999 m. lapkričio 15 d. Įstatymu Nr. 99-944 (toliau – civilinis kodeksas), 144 straipsnyje nustatyta:

„Vyras ir moteris negali susituokti nesulaukę aštuoniolikos metų amžiaus.“

8 Šio kodekso 515-1 straipsnyje nurodyta:

„Civilinis solidarumo paktas yra dviejų pilnamečių skirtingos arba tos pačios lyties fizinių asmenų sutartis dėl bendro gyvenimo organizavimo.“

9 Civilinio kodekso 515-4 straipsnyje nustatyta:

„Civiliniu solidarumo paktu partneriai įsipareigoja kartu gyventi, materialiai remti bei padėti vienas kitam. Jeigu partneriai nesutaria kitaip, suteikiama materialinė parama proporcinga kiekvieno jų galimybėms.

Partneriai yra solidariai atsakingi tretiesiems asmenims pagal vieno iš jų bendrai gyvenant priimtas skolas. <...>“

Darbo kodeksas

10 Pagal klostantis pagrindinės bylos aplinkybės galiojusios redakcijos Darbo kodekso L 122-45 straipsnį darbo užmokesčio ir darbo sąlygų srityje draudžiama tiesioginė arba netiesioginė diskriminacija dėl seksualinės orientacijos.

11 Darbo kodekso L. 226-1 straipsnyje numatyta:

„Dėl tam tikrų su šeima susijusių įvykių darbuotojai, pateikę šiuos įvykius patvirtinančius dokumentus, išimties tvarka turi teisę neatvykti į darbą:

darbuotojo santuokos atveju – keturias dienas;

<...>“

Crédit agricole nacionalinė kolektyvinė sutartis

- 12 *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties 20 straipsnyje „Specialios atostogos“ numatyta:

„Visiškai apmokamos atostogos suteikiamos tokiomis aplinkybėmis:

<...>

3) nuolatiniais tarnautojams:

santuokos atveju:

- tarnautojo santuokos atveju – 10 darbo dienų,
- tarnautojo vaiko santuokos atveju – 3 darbo dienos,
- tarnautojo brolio ar sesers santuokos atveju – 1 darbo diena.

<...>“

- 13 *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties 34 straipsnyje „Įvairūs priedai ir išmokos“ numatyta:

„Priemoka dėl santuokos

Sudariusiems santuoką nuolatiniais darbuotojams išmokamas 1/36 atlyginimo už ankstesnį mėnesį dydžio priemoka.

<...>“

- 14 2008 m. liepos 10 d. susitarimu dėl *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties 20, 22 ir 34 straipsnių pakeitimo šių lengvatų taikymo sritis buvo išplėsta ir numatyta jas taikyti ir sudarius PACS. *Association française des banques* (Prancūzijos bankų asociacija) ir profesinių sąjungų federacijos 2010 m. rugsėjo 27 d. taip pat susitarė dėl 2000 m. sausio 10 d. nacionalinės bankų kolektyvinės sutarties priedo, kuriuo numatyta išplėsti atostogų dėl šeiminių įvykių suteikimo galimybes ir jas suteikti ir PACS sudarantiems darbuotojams. 2010 m. gruodžio 23 d. *ministre du Travail, de l'Emploi et de la Santé* (darbo, įdarbinimo ir sveikatos reikalų ministras) įsakymu numatyta, kad šio priedo nuostatos taikomos visam bankų sektoriui.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 15 F. Hay dirba *Crédit agricole* nuo 1998 m.
- 16 2007 m. liepos 11 d. F. Hay su tos pačios lyties asmeniu sudarė PACS. Ta proga F. Hay paprašė savo darbdavio suteikti specialias atostogas ir vedybų priemoką, kurios pagal nacionalinę *Crédit agricole* kolektyvinę sutartį skiriamos santuoką sudariusiems darbuotojams. Tačiau *Crédit agricole* atsisakė suteikti jam šias lengvatas motyvuodamas tuo, kad pagal minėtą kolektyvinę sutartį šios lengvatos suteikiamos tik santuokos sudarymo atveju.
- 17 2008 m. kovo 17 d. F. Hay kreipėsi į *conseil de prud'hommes de Saintes* (Sento darbo ginčų teismas) su prašymu; juo siekiama, kad jam būtų išmokėta 2 637,85 EUR dydžio vedybų priemoka bei 879,29 EUR dydžio kompensacija už specialias atostogas, kurias atsisakyta suteikti. 2008 m. spalio 13 d. sprendimu *conseil de prud'hommes de Saintes* atmetė šį prašymą, konstatavęs, kad dėl santuokos sudarymo mokamas priedas susijęs ne su darbu, o su civiline būsle, o pagal Civilinį kodeksą santuoka

suprantama skirtingai nei PACS. Vis dėlto jis pažymėjo, kad *Crédit agricole* nacionalinė kolektyvinė sutartis iš dalies pakeista 2008 m. liepos 10 d. siekiant išplėsti jos taikymą asmenims, sudariusiems PACS, kiek tai susiję su dėl santuokos sudarymo mokama priemoka, tačiau nusprendė, kad šis pakeitimas negalioja atgaline data.

- 18 2010 m. kovo 30 d. sprendimu *cour d'appel de Poitiers* a (Puatjė apeliacinis teismas) patvirtino šį sprendimą motyvuodamas tuo, kad PACS nuo santuokos skiriasi sudarymo tvarka, tuo, ar juos gali sudaryti du tos pačios, ar skirtingų lyčių suaugę fiziniai asmenys, nutraukimo būdu ir su turinėmis teisėmis susijusiomis abipusėmis pareigomis, paveldėjimo teise, giminystės teise. Be to, šis teismas konstatavo, kad skirtingas požiūris į susituokusius asmenis ir civilinio solidarumo pakto partnerius dėl lengvatų, suteikiamų šeiminių įvykių atveju, nesusijęs nei su jų šeimine padėtimi, nei su seksualine orientacija, tik su skirtingu civilinės būklės statusu, dėl kurio jų padėtis nėra vienoda.
- 19 2010 m. gegužės 28 d. F. Hay dėl šio sprendimo *Cour de cassation* (Kasacinis teismas) pateikė kasacinį skundą. Anot F. Hay, *Crédit agricole* atsisakymas jam suteikti nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje numatytas specialias atostogas ir santuokos sudarymo priemonę yra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos jo atžvilgiu, prieštaraujanti Darbo kodekso L 122-45 straipsniui, Direktyvos 2000/78 1–3 straipsniams bei 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsniui.
- 20 F. Hay pabrėžia, kad pagal Civilinio kodekso 144 straipsnį susituokti gali tik skirtingos lyties asmenys, o tos pačios lyties asmenys pagal Civilinio kodekso 515-1 straipsnį gali sudaryti tik PACS. Remiantis šia nuostata, taikoma kartu su *Crédit agricole* nacionaline kolektyvine sutartimi, darytina išvada, kad PACS sudarę tos pačios lyties asmenys negali pasinaudoti atostogomis ar gauti santuokos sudarymo priemonės, suteikiamos besituokiantiems šios įmonės darbuotojams.
- 21 Tokiomis aplinkybėmis *Cour de cassation* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar 2000 m. lapkričio 27 d. Direktyvos [2000/78] 2 straipsnio 2 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktų leidėjo sprendimas leisti sudaryti santuokas tik skirtingos lyties asmenims, gali būti teisėtas, tinkamas ir būtinas tikslas, pateisinant netiesioginę diskriminaciją, atsirandančią dėl to, kad kolektyvinėje sutartyje numatyta, jog tam tikra lengvata darbo užmokesčio ir darbo sąlygų srityje suteikiama tik santuokas sudarantiems asmenims, ir dėl to šios lengvatos negauna PACS sudarę tos pačios lyties asmenys?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 22 Prejudicinis klausimas pagrįstas prielaida, kad *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties nuostatomis netiesiogiai diskriminuojama dėl seksualinės orientacijos, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punktą, ir siekiama išsiaiškinti, ar tokia diskriminacija gali būti pateisinama.
- 23 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką, net jei formaliai žiūrint prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausimus apribojo tik konkrečios Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu, ši aplinkybė neklaido Teisingumo Teismui pateikti nacionaliniam teismui visapusi Sąjungos teisės aiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui šio teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar jis apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose, ar ne (šiuo klausimu žr. 2010 m. sausio 12 d. Sprendimo *Wolf*, C-229/08, Rink. p. I, 32 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

- 24 Atsižvelgiant į situaciją pagrindinėje byloje, išdėstyta sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, reikia išnagrinėti klausimą, ar tokios nacionalinės kolektyvinės sutarties, kaip antai *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties, nuostatose įtvirtinama tiesioginė arba netiesioginė diskriminacija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalį.
- 25 Tad konstatuotina, kad savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a ir b punktus reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama tokia kolektyvinės sutarties nuostata, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, pagal kurią darbuotojui, sudariusiam PACS su tos pačios lyties asmeniu, nesuteikiama teisė į lengvatas, kaip antai specialios atostogos ir darbo užmokesčio priemoka, kurios suteikiamos darbuotojams santuokos sudarymo proga, kai pagal atitinkamos valstybės narės teisės aktus tos pačios lyties asmenims susituokti neleidžiama.
- 26 Pirmiausia reikia priminti, kad, kaip nurodyta Direktyvos 2000/78 22 konstatuojamojoje dalyje, asmenų civilinės būklės reglamentavimas yra valstybių narių kompetencija. Tačiau Direktyva 2000/78, kaip nurodyta jos 1 straipsnyje, siekiama užimtumo ir profesinėje srityje kovoti su tam tikrų rūšių diskriminacija, įskaitant diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos, kad valstybėse narėse būtų galima įgyvendinti vienodo požiūrio principą (žr. 2011 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Römer*, C-147/08, Rink. p. I-3591, 38 punktą).
- 27 Dėl Direktyvos 2000/78 taikymo kolektyvinės sutarties, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nuostatoms pažymėtina, kad iš Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, jog socialiniai partneriai, priimdami priemones, patenkančias į šios direktyvos taikymo sritį, turi veikti nepažeisdami minėtos direktyvos (žr. 2011 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Prigge ir kt.*, C-447/09, Rink. p. I-8003, 48 punktą ir 2012 m. birželio 7 d. Sprendimo *Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt*, C-132/11, 22 punktą).
- 28 *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties 20 ir 34 straipsniuose, kurioje numatyta suteikti apmokamas atostogas ir priemoką įmonės darbuotojo santuokos sudarymo proga, nustato taisykles, susijusias su įdarbinimo ir darbo sąlygomis, o pirmiausia – su užmokesčio sąlygomis, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punktą. Iš tikrųjų „užmokesčio“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, turi būti aiškinama plačiai. Užmokestis apima, be kita ko, bet kokią atlygį grynaisiais arba natūra dabartiniu metu ar ateityje su sąlyga, kad ją moka, nors ir netiesiogiai, darbdavys darbuotojui už jo darbą, nesvarbu, ar pagal darbo sutartį, ar pagal teisės nuostatas, ar savanoriškai (žr. 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Dittrich ir kt.*, C-124/11, C-125/11 ir C-143/11, 35 punktą).
- 29 Tad reikia nuspręsti, kad Direktyva 2000/78 taikoma aplinkybėms, kuriomis buvo iškelta pagrindinė byla.
- 30 Pagal šios direktyvos 2 straipsnį „vienodo požiūrio principas“ reiškia nebuvimą jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl kurios nors iš jos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių.
- 31 Kalbant apie tiesioginės diskriminacijos buvimą, Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad ši diskriminacijos forma yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, tarp kurių yra ir seksualinė orientacija, su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu.
- 32 Darytina išvada, jog norint konstatuoti tiesioginę diskriminaciją reikia, kad lyginamos situacijos būtų panašios (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Römer* 41 punktą).
- 33 Šiuo atžvilgiu reikia pabrėžti, kad, pirma, situacijos nebūtinai turi būti identiškos, o tik panašios ir, antra, šis panašumas turi būti vertinamas į atitinkamą išmoką atsižvelgiant ne bendrai ir abstrakčiai, bet specialiai ir konkrečiai (žr. 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, Rink. p. I-1757, 67–69 punktus ir minėto Sprendimo *Römer* 42 punktą).

- 34 Taigi, Teisingumo Teismas, nagrinėjęs registruotą partnerystę, numatytą pagal Vokietijos įstatymą dėl registruotos partnerystės (*Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft*), nusprendė, kad situacijų palyginimas turi būti grindžiamas taikytinose nacionalinės teisės nuostatose numatytų santuoką sudariusių sutuoktinių ir partnerystę įregistravusių partnerių teisių ir pareigų, kurios yra svarbios atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos tikslą ir jos skyrimo sąlygas, analize ir neapsiriboti patikrinimu, ar pagal nacionalinę teisę registruota partnerystė teisiniu požiūriu bendrai ir visiškai prilyginta santuokai (žr. minėto Sprendimo *Römer* 43 punktą).
- 35 Kalbant apie apmokamas atostogas ir priemoną, kurios pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamas nuostatas suteikiamos darbuotojams santuokos proga, reikia išnagrinėti, ar santuokas sudarančių asmenų padėtis ir asmenų, kurie, negalėdami susituokti su tos pačios lyties asmenimis, sudaro PACS, padėtis yra panaši.
- 36 Iš Teisingumo Teismui pateikto sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir bylos medžiagos matyti, kad tam tikri tos pačios lyties asmenys gali sudaryti PACS norėdami organizuoti jų gyvenimą kartu ir taip gyvendami išsipareigoti materialiai remti bei padėti vienas kitam. PACS, dėl kurio turi būti pateiktas bendras pareiškimas, įregistruotas apylinkės, kurioje šie asmenys kartu gyvena, teismo kanceliarijoje yra, kaip ir santuoka, pagal Prancūzijos civilinę teisę sudaryta sąjunga, dėl kurios pora atsiduria teisiškai apibrėžtoje situacijoje su nustatytais abipusėmis teisėmis ir pareigomis bei teisėmis ir pareigomis trečiųjų asmenų atžvilgiu. Nors PACS gali sudaryti ir skirtingos lyties asmenys, nepaisant bendro pobūdžio skirtumų tarp santuokos ir PACS statusų, pastarasis buvo vienintelė galimybė pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamų aplinkybių atsiradimo metu galiojusią Prancūzijos teisę tos pačios lyties asmenims įteisinti jų, kaip poros, santykius, kad jie būtų įtvirtinti ir jais būtų galima remtis trečiųjų asmenų atžvilgiu.
- 37 Tad atrodo, kad, kiek tai susiję su lengvatomis darbo užmokesčio ir darbo sąlygų srityje, kaip antai pagrindinėje dalyje nagrinėjamos specialios atostogos ir priemoną, suteikiamas sudarant tokią civilinę sąjungą, kokia yra santuoka, šios negalėję sudaryti ir PACS sudarę tos pačios lyties asmenys yra panašioje padėtyje kaip ir besituokiančios poros.
- 38 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad pagal šio sprendimo 33 punkte nurodytą teismo praktiką tai, kad *Conseil constitutionnel* (Konstitucinė Taryba) savo Sprendime *Laurence L.* (Nr. 2011-155) nusprendė, jog susituokusios poros ir PACS sudariusios poros nėra panašioje padėtyje siekiant įgyti teisę į kompensacinę pensiją mirus pensininkui partneriui, nereiškia, kad susituokusių ir PACS sudariusių homoseksualių darbuotojų padėtis nėra panaši dėl santuokos sudarymo proga suteikiamų atostogų ir priemonų.
- 39 Be to, tai, kad, kaip nurodė *cour d'appel de Poitiers*, PACS nuo santuokos skiriasi sudarymo tvarka, tuo, ar jį gali sudaryti du tos pačios, ar skirtingos lyties asmenys, nutraukimo būdu arba abipusėmis pareigomis turto teisinio režimo, paveldėjimo ir giminystės teisės srityse, neturi reikšmės vertinant darbuotojo teisę į lengvatą darbo užmokesčio ir darbo sąlygų srityje, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje.
- 40 Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad *Crédit agricole* nacionalinė kolektyvinė sutartis suteikia minėtas lengvatas santuokos sudarymo proga, neatsižvelgiant į iš santuokos kylančias teises ir pareigas. Tai patvirtina aplinkybė, kad pagal šios kolektyvinės sutarties 20 straipsnį specialios atostogos suteikiamos ne tik nuolatinio tarnautojo santuokos, bet ir jo vaikų, brolio ar sesers santuokų atvejais.
- 41 Kalbant apie pačios diskriminacijos buvimą, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad valstybės narės teisės aktais, pagal kuriuos teisė į lengvatą darbo užmokesčio ar darbo sąlygų srityje suteikiama tik susituokusiems darbuotojams, jeigu šioje valstybėje narėje pagal įstatymus santuoka galima tik tarp skirtingos lyties asmenų, įtvirtinama tiesioginė panašioje padėtyje esančių PACS sudariusių homoseksualių darbuotojų diskriminacija (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Maruko* 73 punktą ir *Römer* 52 punktą).

- 42 Pagal *Crédit agricole* nacionalinės kolektyvinės sutarties 20 ir 34 straipsnius apmokamos atostogos ir priemoka suteikiamos santuokas sudarantiems darbuotojams. Kadangi, pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nurodytą informaciją, tos pačios lyties asmenys negali sudaryti santuokos, jie negali gauti šių lengvatų.
- 43 Aplinkybė, kad PACS, skirtingai nuo įregistruotos partnerystės, nagrinėtos byloje, kuriose priimti minėti sprendimai *Maruko* ir *Römer*, gali pasinaudoti ne vien homoseksualios poros, nėra reikšminga ir, konkrečiai kalbant, nekeičia diskriminacijos pobūdžio šių porų – kurios, skirtingai nuo heteroseksualių porų, nagrinėjamų aplinkybių atsiradimo metu galėjo sudaryti santuokas – atžvilgiu.
- 44 Iš tikrųjų skirtingas požiūris, pagrįstas darbuotojų santuokine būkle ir aiškiai neįvardyta jų seksualine orientacija, tebėra tiesioginė diskriminacija, nes jeigu galimybė sudaryti santuoką suteikiama tik skirtingų lyčių asmenims, homoseksualūs darbuotojai negali atitikti sąlygų, nustatytų tam, kad būtų galima gauti reikalaujamas lengvatas.
- 45 Be to, kadangi ši diskriminacija tiesioginė, ji gali būti pateisinama ne „teisėtu tikslu“, kaip tai suprantama pagal jos 2 straipsnio 2 dalies b punktą, nes ši nuostata susijusi tik su netiesiogine diskriminacija, o tik vienu iš minėtos direktyvos 2 straipsnio 5 dalyje numatytų pagrindų, t. y. visuomenės saugumu, viešąja tvarka ir kriminalinių nusikaltimų prevencija, taip pat kitų asmenų sveikatos, teisių ir laisvių apsauga.
- 46 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad nė vienu iš šių pagrindų nebuvo remtasi pagrindinėje byloje. Be to, kadangi minėto 2 straipsnio 5 dalyje įtvirtinama diskriminacijos draudimo išimtis, ji turi būti aiškinama siaurai (žr. minėto Sprendimo *Prigge ir kt.* 56 punktą).
- 47 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktas aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama tokia kolektyvinės sutarties nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią darbuotojui, sudariusiam PACS su tos pačios lyties asmeniu, nesuteikiama teisė į lengvatas, kaip antai specialias atostogas ir darbo užmokesčio priemoką, kurios suteikiamos darbuotojams santuokos sudarymo atvejais, kai pagal atitinkamos valstybės narės teisės aktus neleidžiama tuoktis tos pačios lyties asmenims nors, atsižvelgiant į šių lengvatų suteikimo tikslą ir sąlygas, tokio darbuotojo padėtis yra panaši kaip ir santuoką sudarančio darbuotojo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 48 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 straipsnio 2 dalies a punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiama tokia kolektyvinės sutarties nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią darbuotojui, sudariusiam civilinio solidarumo paktą su tos pačios lyties asmeniu, nesuteikiama teisė į lengvatas, kaip antai specialias atostogas ir darbo užmokesčio priemoką, kurios suteikiamos darbuotojams santuokos sudarymo atvejais, kai pagal atitinkamos valstybės narės teisės aktus neleidžiama tuoktis tos pačios lyties asmenims nors, atsižvelgiant į šių lengvatų suteikimo tikslą ir sąlygas, tokio darbuotojo padėtis yra panaši kaip ir santuoką sudarančio darbuotojo.

Parašai.